

ГОД. XVI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 40.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

СТОГОДИШЊИЦА МОЦАРТОВА.

5. октобра о. г. славили смо стогодишњицу великог песника нашег Симе Милутиновића Сарајлије, који нам је дивно показао својим радом и својим животом, колико је волео српски народ. 5. дец. о. г. навршило се сто година од како је умрло други геније, који својим уметничким радовима припада свему свету.

Пре сто година умрло је *Волфганг Амадеј Моцарт*, најбоља међу најбољима у музичкој уметности, човек, који је умео да своје музичке композиције задахне животом.

Моцартова уметничка дела слабо се знају у народу нашем, али он је био прави уметник, а то су људи, који припадају свима народима и за које ваља свака да зна. Па онда још Моцарт је неговао ону грану уметности, која тако годи нашим осећајима.

Моцарт је проживео многе тешке дане у своје животу. Његови савременици нису умели да га цене. Нису га волели онако, како је он заслужио, нити су му били захвални, колико је то требало.

Моцарт је био прави паћеник. Мучио се за насушни хлеб, а био је у служби људи, који му беху прави тирани. И кад се на посметку ослободио веза, почео је да живи скромно, сиротињски, поред своје љубљене жене, а одушевљен својом уметношћу.

Шта је Моцарт био за музику, описано је у многим књигама и књижицама, опевано и пронесено је на све четири стране света. Њему музика беше језик, којим је мислио, којим је давао израза осећајима своје осетљиве душе. Говор његових тонова обу-

хвата све, што је време пре њега створило. Све одличне особине својих претходника у уметности спојио је Моцарт у својим делима. Он је први научио оркестар језику музике, инструменте надахнуо самосталним животом.

Моцарту је тешко наћи равна и као композитору опера. Он је у своје „Дон Хуану“ дошао до висине, до које још нико није доспео. Снага, истина, дубина израза, стварна збиља и идеална лепота: све је то састављено у том делу. Што је учинио Рафаило са својим бојама, Гете својим стиховима: то је учинио Моцарт чаролијом својих тонова.

Па ипак било је људи, који овај говор нису разумели. По што је умрло Моцарт, пуних осам година није у Бечу даван ни један комад његов.

Од тада је протекао читав век. Дела моцартова освојила су сав образовани свет, али данас опет опада број њихових пријатеља.

Кад је пре неколико година један одличан музички лист немачки ставио питање читаоцима, која је најлепша опера, већина је рекла, да је то Вагнеров: „Лохенгрин“, а Моцартов „Дон Хуан“ дошао је на друго место.

У земљама, у којима је музика омиљена, није Моцарт више тако јако омиљен и његове се композиције не слушају радо. Ми га још и не познајемо добро, али би он, без сумње, нашао на мало допадања и у нас, јер нашем уву често не годи оно, што одушевљава други музички свет.

Узрок томе, што Моцарт није више омиљен, — вели чувени немачки музич-

ки критичар Ханслик, — као да је у томе, што данас свет хоће да му музика надражи живце, да га наркотише, а моцартови су тонови тако благи, пуни мекога утицаја на душу човечју.

Па ипак све то ништа не смета, да

образовани народи дубоко поштују и цене овога ђенијалног уметника. Он је умео да занесе својим уметничким композицијама, да души даде блаженства, а то је мало ко учинио од уметника у музици.

ГЛУМАЦ И УМЕТНОСТ.

(Наставак.)

А како је то често друкчије у каквој партији, коју није држао важном! Завеса се по ново диже. Појави се нова личност, звекеће с мамузама, говори врпно, смеје се гласно, ларма и виче. Упадне унутра нагло као олуј, руши столице, пуца из револвера и кликне: „Живела домовина! Живио народ!“ Са свих седишта захори на једаред клицање и пљескање, те се сва кућа тресе.

О, та публика, то најнепоузданије судиште, какво ни најсмелија машта није кадра размислити, тај случајни скуп најразличнијих филанстара, који су своје једино, али неспорно право за судилачко звање кунили за Фринту на позоришној каси — из какве је смесе састављена та публика! Ту су ти женске са јако декоративним хељинама, ту су ти лица, на којима читаш досаду, људи са гојазним трбусима, са бледим образима, са блесастим изгледима. Па онда овде бела, нежна рука, па мека и магнетична, да те чисто маме да је пољубиш; тамо опет човек — тако несташан па љубак; а преко опет срце, које се дуго није чудило, није чезнуло ни радовало; а доле опет једна, која се са љубављу тако титра, као да је та ствар за шалу — она и не помишља, да има људи, који од љубави умиру.

И на основу како различних привилегија пресуђује глумца таква публика! Једна су стекли право грађанства, учени од магистрата, а учени од свеучилишта. Ови, који се зову рецензенти, хоће приказ глумчев што темељније да предста-

ве, те га претресају по естетичким теоријама, тако, да се публика цабајаше глумаца, а глумци рецензента. Други пак, који се обичним језиком зову „трговчићи и сланинари“, свуку приказ глумчев с висине доле и праве с њиме неумесне шале.

Па поред свега тога не може се мишљење публике презирати, ма се колико говорило да она није кадра судити. Појединци, који публику сачањавају, истина, по правилу нису способни за суђење, али ипак скупа узевши суди та публика већином добро и згодно. Артур Шопенхауер врло добро каже: „По кадшто се налазе црте духа и суђења код оних, који спадају великој гомили, па каткад и код саме велике гомиле; кад је само њен кор доста велик и потпун. Тако исто испада и скупни звук неизвећбаних гласова вагда хармонично кад је тих гласова врло много“.

Но ни без глумаца никако не можемо бити! И о томе се *Коплен* овако изразио:

„Сећам се лепог спева од финог Сили-Придома, која је дубоко осећао. У том спеву говори се о побуни цвећа. Цвеће спонадне сетна туга; човек, свет, непромењива судбина — све је то растужило цвеће, улило му зловољу. Цвеће не ће с тога више да цвета. Прво ишчезнуше руже, па онда љиљани, девичанско цвеће, за тим љубичице, урес месеца маја. На скоро нестане на пољанама маковог цвета и турчинка — у кратко, нема више пролећа.“

„Шта нас се тиче цвеће“, рекоше озбиљни људи; „свет има само једну бес-послицу и детињарију мање“. Да, али та је детињарија грација године, чар живота. Боја и мирис, нежност и лепота пролази. Шта ће бити са женама? Са

љубављу? Са радошћу? Све је прошло! Настаће досада, изродиће се злоба и завист, разбудиће се зле страсти. Повратите нам цвеће, нужно нам је, побуниће-мо се, ако ружа не попусти.

(Свршиће се.)

И И С Т И Ц Е

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Еј људи што се не жените!“ Шаљива игра у 4 чина, од Јулија Розена, за српску позорницу прерадио А. Јовановић Муша.)

Ова добро позната, ал' увек радо гледана шаљива игра приказана је у нашем позоришту 12. децембра о. г. с ванредним успехом. Та није то да се осмехивало, смешкало, смејало тако рећи при свакој сцени, та није то да је публика грохотом ударала у смеј, само кад се појавила Мутибарићка (г. Добриновићка) да више пута ниси могао разабрати речи са позорнице. А и ко се не би смејао од срца, гледајући како наши глумци сложено, вољно и разложно врше поверене им задатке; ко се не би весело, посматрајући наше вредне глумце, који су често заборавили на себе саме, па се претворили у оне особе, које су приказивали. Одмах ти је ту била г. Ружићка (Мара) која стоји на позорници нашој einzig und allein у приказу жена, које су неограничени господари у својој кући, а муж им, јадник, стеће под паучом, па не сме помолити зуба. Целу ту улогу своју извела је г. Ружићка, до најмањих ситница, управо мајсторски, вештачки. Сваки покрет руку њених, сваки поглед ока њена, сваки покрет лица: све ти је то говорило у ње језиком нечујним, ал' ипак за то разумљивим за свакога, који се разбира у глумовању. Г. Ружић велика је вештак у опште, кад год му ваља приказати људе, слабе, доброћудне, који стоје под командом жена својих. Као и у другим подобним улогама, тако је и улози Јагодића био комичан, да си му се морао, хтео ве хтео, до миле воље насмејати. Класична је појава била г. Добриновићка, као кратковрата Мутибарићка. Чим се само, као што рекосмо, појавила, одмах се разлегао смех непрекидно по позоришту. Стара је истина, да се природношћу могу постићи увек и свагда највећи успеси у глумачкој уметности. Непрекидно је на смеј наводио публику и г. Добриновић, који је од свог Луткића направио комичну фигуру comme il faut. Нит' би јој ваљало што дометнути ни одузети. Г. Лукић (Звеклић) вешто је приказао све особине у почетку равнодушног, а после љубоморног мужа. Г. Марковићка била

је безазлени стовраг мали zum küssen. Г. Бакаловићка (Савка) и г. Спасић (Максић) приказали су два једно у друго до ушију заљубљена створа с ватром и заносом. Г. Лукићки (Милева) веома је добро пошло за руком и кад мужа свога наводи на љубомору, и кад се свети мужу, који је занемарује, и кад удварача свога Луткића наводи на танак лед. И сви остали редом: г. Васиљевићка (Даривка), г. Жикић (др. Петковић), г. Миљковићка (Сока), г. Ловренчићева (Ката) били су на свом месту, а то се може рећи и о другим двома кћерима мутибарићкиним: о г. Ј. Васићевој (Невенка) и о г. З. Стефановићевој (Босиљка) које су у малим својим улогама одговориле задатку своме.

— р —

ПОЗОРИШТЕ.

(Девријентова досетка) Славни немачки глумац Девријен приказао је Фрању Мора у „Разбојницима“, од Шилера. Приказом својим тако је зчео публику, да га је бурно изазвала. Он изађе, поклон се и рече публици ово: „Мало пре сам изражавао оно, што нисам осећао, а сад осећам оно, што не могу да изразим“.

СИТНИЦЕ.

(Право високородије) Стеван Фалконе био је славан вајар, боље рећи: најславнији свога доба. Живео је у Паризу, као син сиромашних родитеља, од 1716 до 1795. године. Једном буде позван у Петроград, где царица Катарина II наручи му, да изради споменик Петра I на коњу.

Царица га ослови: „Ваше високородије“....

— Таква титула, — рече Фалконе, — са свим је zgodна за мене, јер ја сам се родио на тавану куће од осам спратова.

(Дечије суђење) Мама, за што имаш и беле косе у глави?

— Једни ме много, па сам од бриге оседела!

— А јој, па ти си онда нашу стару мајку врло много једила, кад си мала била: видиш како је она тек седа!

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

30. ПРЕСТАВА.

У ПРЕПЛАТИ 20.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 21. ДЕЦЕМБРА 1891.

ПРВИ ПУТ:

ДОЈЧИН ПЕТАР.

Драмски спев у 3 одељка, написао Милан Савић. — Редитељ: Добриновић.

О С О Б Е:

Краљ Матија	Спасић
Никола Банфи, краљев побрзим	Марковић
Јован Цезинге, у песништву Janus Rannocius, влади- ка печујски и краљев тајник	Лукић
Петар Доци, од Срба прозвани, „Дојчин Петар“, за- поведник града Варадина	Миљковић
Маргита Дејанова, имућна удовица у доњем граду	Д. Ружићка
Ђурђе, њен син, краљев официр	Васиљевић
Ружа, њена кћи	М. Марковићка
Павле Добо, краљев хусар	Бакаловић
Митар } у служби маргитиној	Добриновић
Марица }	Ј. Весићева
Гласник	Станковић

Збива се први и трећи одељак пред кућом Маргите Дејанове, а други одељак у планини.

ПРЕ ТОГА:

Ч Е С Т И Т А М.

Шаљива игра у 1. чину, с певањем, од К. Трифковића. — Редитељ: Добриновић.

О С О Б Е:

Стева Грабић	Рајковић
Ката, жена му	Т. Лукићка
Спира Грабић, стевин стриц	Лукић
Софка, собарица	Д. Васиљевићка
Јоаким Сапун, берберин	Бакаловић

Збива се у стану Стеве Грабића у јутру на нову годину.

У недељу 22. децембра: „Војнички бегунац“. Позоришна игра у 3 чина,
с певањем, од Е. Сиглигетџа, посрбио Рада пл. Стратимировић.ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9 $\frac{1}{2}$ САХАТА.